List 15. **NOVICE** Tečaj XXV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 10. aprila 1867.

Gospodarske stvari.

Zmrzljína sadnega drevja.

Drevó malokdaj pozimi zmrzne, ker je muzga takrat že trda; zmrzne le pozno jeseni ali pa zgodaj pomladi, ali pa včasi tudi že pozno pomladi ali celo drevó, tudi v korenini, ali pa le koža, ali nektere vejice, ali cvetje in mladike.

Jeseni zmrzne, kadar ima drevó še muzgo in hud mraz nastopi posebno po deževnem vremenu, ko je les poln vode; ali pa spomladi ravno tako, kadar je že muzga v drevesu. Jeseni se pomaga, če drevó prisilimo, da se mu muzga pred mrazom strdi. To se zgodí, ako mu listja, kadar je že čas, vsaki dan nekoliko potrgamo, da iz zraka živež zgublja, jeseni, ne pred vsemi svetimi, ali še celó do konca meseca listopada; spomladi pa če drevesu korenine bolj dolgo mrzle ohranimo, da ne ženó; če namreč ledú nad korenine naložimo, ali pa s smrekovimi vejami itd. jim senco naredimo, da muzga ne gré.

V nevarnosti pozebsti so drevesa z bolj debelo svršijo, ktera stojé bolj v nizkem in mokrotnem kraji, ki so zgodnje, in v prvi toploti kmalu začno brst gnati tačas kadar se muzga še ni zlesenila in torej drevo še ni za mraz, ker muzga po mladikah ali po deblu ali še celo v koreninah zmrzne, da drevó oslabí ali pa celo usahne: tacih je treba bolj varovati. Kadar drevó zmrzne, zmrzne vodena reč v njem in še celo poči, ker ga led razžene.

Korenine drevesa pozebline obvarovati nobena reč bolj ne pomaga kakor listje, ki se jeseni razgrne ali nastelje okoli tacega občutljivega žlahnega sadnega drevesa. To je najbolj po natori in dá drevesu boljšo gorkoto in manj mokrote mimo slame ali maha, ki bolj škoduje, kakor pomaga.

Če spomladi že pognani brst in cvet mraz umoriti žuga, svetujejo skušeni vrtnarji velik dim napraviti, ali pa če je mogoče drevó pred solncem zakriti, da mraz počasi zgublja, ker znano je, da zmrznjene mladike solnce tako popari, da se kmalu sčrnijo in posušé. Tudi z vodo tako drevó poškropiti, predno solnce izhaja, včasi pomaga, ker voda zebljino počasi taja.

Če je pa drevó pozeblo ali v vejah ali na koži, naj se spomladi vsi ozebli deli, če tudi vsa koža, in zmrznjeni brst obreže, in vse rane z drevnim mazilom zamažejo. Če so pa korenine popolnoma pozeble, zgubljeno je drevó, posebno če se to ni prej spoznalo, da se je že sušiti začelo, ali če je deblo počilo in suho, kakor postavimo, vinske trte, kadar pozebejo; pa tudi druga sadna drevesa breskve, orehi itd.

Žitni rožički.

Spisal Fr. Šolmajer.

Žitni rožički ali vranji parklji (secale cornutum, Mutterkorn) se ne nahajajo edino samo v rží, temuč tudi v ječmenu, prosu in mnozih druzih rastlinah. Če spomladi ali zgodaj poleti pogostoma dežuje in potem naglo vročina pritisne, ali če na vroče dneve oster mraz nastopi, daje ta nagla vremenska premenba povod na to, da se v klasji rží ali druzega žita izcimijo rožički. General Field pa trdi, da žitni rožički se napravijo po tem, da neka muha, podobna našim navadnim muham, vbode v klasje.

Žitni rožički se lahko spoznajo po podolgovatih, črnikastih ali temnovišnjevih izrastkih, ki pa so tudi rdečkasti, ako je zemlja poljá mokra in prst z železom prešinjena; znotraj je bela reč, gobi enaka (sphacelia segetum).

Žitni rožički dišé po drožjih; so strupeni, ker imajo v sebi tvarino, ki je ostra, pa tudi omotična. Čem bolj so rožički črni, tem bolj so strupeni. Posebno moč imajo vranji parklji do maternice.

Ako se povžije rženi kruh ali sicer moka iz take rží, ki je bila polna vranjih parkljev, napravi se pri ljudéh huda bolezen, ki se imenuje žitna božjast (Kribbelkrankheit), ki je že veliko ljudí pomorila zlasti na kmetih in bolj ubozih. 1596. leta se je v Hesii, leta 1709. na Francozkem, pozneje v Švajci, Lužičah in Šlezii prikazala huda ta bolezen; 1805. leta okoli Krems-a v gornji Avstrii.

Družba zdravnikov v Parizu je 1777. leta dala skušnje napravljati z rženimi rožički, da bi se dognalo, ali je taka moka tudi živali škodljiva; in zvedelo se je, da vsej domači živini pa tudi kuretini zelo škoduje. Moka tacih rožičev z mlekom pomešana muhe umorí.

Ker sem tudi jaz sam iz lastnih skušenj se prepričal, da je taka moka škodljiva, zato priporočam gospodarjem, naj pazijo na to, da se iz rží odpravijo ti strupeni parklji. Ker pa ve vsak kmetovavec, da ni lahko na njivi iz rží pobirati te rožice, zato naj se saj skrbno to storí, da se odvrne nesreča, da se rž, ki je za moko in kruh namenjena, najpoprej z vrelo vodo (kropom) popari in ta voda odlije. Ta poparica vzame rží strupeno moč; kruh po takem ni nevaren in je dober.

Nove znajdbe.

* Da se železa in jekla rijá ne loti, priporoča profesor Böttcher v Frankfurtu to-le: Enaka mera gorkega terpentinovega olja in gorkega belega vozka se skupaj zmeša in železna ali jeklena stvar prav malo s to zmesjo namaže. Ako s suho prteno cunjico stvar drgneš, se tudi sveti.

* Namesti drv ali oglja skušajo petrolej ali kamnitno olje, da ž njim kurijo mašinam, ki jih sopár goni (Dampfmaschine). Za poštne vozove na morji med Angleškim in Ameriko se pri vsaki vožnji z olnjato kurjavo prihrani 30.000 gold. — Svet je vsak dan bolj prebrisan.

Natoroznanske stvari.

Nove najdbe v solncu.

O svetlem solncu, njegovi velikosti, njegovi daljavi od naše zemlje, o luči in gorkoti, ki jo ono daje zemlji in drugim planetom, se je že mnogo preiskavalo in naznanjalo. Vendar veliki napredki, ki jih dosegajo vsaktere vednosti dandanes, dajejo čedalje več in več spoznati pri vseh vidnih stvaréh; in tako je tudi o svetlem solncu.

Doslej ni bilo mogoče odgovoriti, če se je vprašalo: iz kakošnih tvarin da je solnce; predaleč je od nas, in gledati se naravnost ne dá v tisto. Za gotovo se je vendar moglo soditi iz preiskav, da solnčna krogla ima za jedro obširno telo, bodi si iz trde ali kapljivo tekoče tvarine, in da okoli njega je nekako zračno ogrinjalo, kakor okoli naše zemlje, dasiravno vse bolj gosto, nekaj parno, nekaj svetlo, in nekaj zopet megleno. Iz lastnosti, kakoršne razodevajo luči v zemeljskih tvarinah, če so v razpenljivo tekoči podobi, se je pa v zadnjih dneh začelo sklepati, da v solncu se nahajajo razne, pa prav take tvarine, kakoršne se kažejo na naši zemlji.

Solnčna luč, kakor se sploh razodeva našim očem, je vsa bela. Vendar ta luč ni izvirna in sama na sebi bela, ampak sestavljena je iz raznobarvanih žarkov. Jasno je to po učenih skušnjah, pa nektere prikazni to dokazujejo tudi prostemu umu. Če se belemu solnčnemu žarku dá posijati skozi trirobato steklo, se njegovi posamezni žarki po steklu v stran nagnejo, pa ne vsi po enaki meri, eni več eni manj; in tedaj se pokažejo poredoma sedmere barve: rdeča, pomarančna, rumena, zelena, višnjeva ali plava, temnoplava in vijolična. Posebno razločno in lepo se vidijo te barve, če se belemu žarku dá skozi tesno luknjo posvetiti v temno izbo, in ondi skozi trirobato steklo na steno se sprostreti. Ravno te sedmere barve se čudno razgledovati dajejo v mavrici ali božjem stolčeku, kadar se solnčni žarki ob jutru ali ob večeru lesketajo v dežnih kapljicah, ki solncu nasproti na drugi strani padajo iz oblakov; celó v vsaki kapljici vode in v rôsi po samem bliščijo vse sedmere barve zaporedoma, kadar se vanjo z očesom oziramo iz ene v drugo plat. Te različne sedmere barve pa še niso vse, kar se v takem prikazku razodeva; če se namreč ta mnogobarvani obrazek prezira z drobnogledom, se v vsaki barvi po čez kažejo tanke temne črte, ki vselej v enacih merah narazen ostajajo; nektere teh temnih črt so nekoliko širje, nektere nekoliko ože, in šteje se jih do zdaj že na 2000. Te temne črte so prav lastne solnčni luči; zakaj če se kteri drugi beli luči, na pr. od oljnatega svetila, ali od razbeljenega apnenega kosčeka, dá posvetiti skozi trirobato steklo, se po njem sicer vidi vsa sedmerobarvina prikazen, ne vidi se pa nobena temna črta v njej. Druga je pa pri tvarini, ki je v razpenljivo tekoči podobi razbeljena; taka kaže le eno, ali pa tudi več in raznobarvanih črt po samem. Na priliko sol, ki se je v hudem plamenu sparila, daje obrazek s samo svetlo rumeno črto brez vsake druge barve; apno z drugimi tvarinami združeno daje razne rdeče, pomarančne in zelene črte; baker (kuper) kaže mnogo svetlih črt od rdečega do vijoličnega konca; železo kaže raznih črt nič manj ko 60 poredoma.

Te svetle črte, ki jih daje obrazek take ali take tvarine, kažejo pa to posebno lastnijo, da se vidijo ravno na tacih mestih in ravno v tacih razmerah, kakor se v solnčnem obrazku nahajajo tiste spredaj popisane temne črte.

Kako se ta reč, tukaj temne, tamkaj svetle črte, more razločiti? Drugačna poskušnja ponuja razjasnjenje. Če se beli luči, na priliko od razbeljenega apna, ali pa solnčnemu žarku dá sijati skozi rumen solnat par, in dalje skozi trirobato steklo, razodene se po tem ves sedmerobarvani obrazek, samo v rumenem delu se vidi temna črta ravno na tem mestu, kjer je sam solnčnat plamen kazal svetlo črto. Zná se tukaj, da plamen je vsem drugim barvam dal skozi iti, samo tisto barvo, ki je bila njemu lastna, pa je povzel; in tako je ostalo tisto mesto v obrazku brez svetle barve in temno. Enak pogled je pri druzih tvarinah; če se skozi njihov plamen vodi bela luč, obrazek za trirobatim steklom razkrije temne črte ravno na tistem mestu, kjer plamen sam na sebi daje svetle barvane črte.

Po tacih zgledih se dajejo tudi sklepi delati zastran solnca. Solnčno jedro mora nekako silno razbeljeno biti, da od sebe daje belo luč, ktera bi sama na sebi pustila obrazek s sedmerimi barvami celoten brez temnih presledkov. Pa okoli solnčnega jedra mora tudi biti ozračje z raznimi tvarinami, ki so zavoljo velike vročine v parni ali razpenljivo tekoči podobi, kakoršne pa se na zemlji nahajajo le v trdem ali kapljivo tekočem stanu. Tisti pari povzemajo nektere vrste sedmerih barv v solnčni luči, in tako se kažejo temne črte v solnčnem obrazku. Mnogotere teh temnih črt se snidejo s tistimi črtami, kakoršne kaže obrazek raznih znanih tvarin naše zemlje; in po takem se more tudi soditi, kakošne tvarine da se nahajajo v solncu.

Sol, magnezija, apno in železo je poleg teh skušenj gotovo v solnčnem ozračji; za baker, cinek in barij ni tako gotovo, le po malem bi tacih tvarin utegnilo v solncu biti: Zastran zlata, srebra, cina, svinca, živega srebra, kremenovca, glinjenca, kamnjenca, arsenika, antimona in stronca se ni našlo znamenj, da bi tudi tiste se nahajale v solncu.

Po tacih najdbah se vpraša dalje še zastran druzih nebesnih teles, iz kakošnih tvarin da bi utegnile biti?

O luni in planetih se po obrazku, kakoršnega daje njihova luč za trirobatim steklom, ne more nič posebnega sklepati; zakaj oni se nam kažejo s tisto lučjo, ki jo prejemajo od solnca, in toraj dajejo enako barvan obrazek. Drugač pa je pri zvezdah, ktere se svetijo z lastno lučjo; tiste dajejo za trirobatim steklom obrazke, ki se ločijo od solnčnega in so tudi med seboj različni. Na priliko Sirij v svojem obrazku kaže široko temno črto v zelenem delu in ravno tako v vijoličnem; druge zvezde se razodevajo zopet drugače; nektere zvezde, ki daleč narazen stopijo, dajejo skoraj enakoličen obrazek.

Ker so take poskušnje celó nove, zato se zdaj po njih more še dosti sklepov delati. H.

Politične stvari.

Za Avstrijo gre!

Mi Avstrijanci smo že tako daleč prišli, da se na vso moč oklepamo imena „Avstrija“ in se ga moramo trdno držati, da nam celó ne zgine, kakor nam je žalibog že skoraj zginil zapopadek in nam je zginila stvar sama. Res potrebno je, da se vedno in vedno neprenehoma govori o Avstrii, da se krepko povdarja

Avstrija, da se nam ne vstvari govorica, v kterej ni več sledú o Avstrii.

Skoraj je že prišlo tako dalječ. V oficielnih, oficioznih in časnikarskih pisarijah je zdaj vedno le govorjenje o Ogerskem in druzih kraljestvih in deželah ali pa o deželah ogerske krone in o deželah, ki ne spadajo pod ogersko krono. Nas takraj Litave zaznamvajo le nikavno (negativno); pravi se le, da ne spadamo pod ogersko krono; ne pové se pa, kam da spadamo ali kaj da smo sami za-se. Nazadnje se bodemo morali še srečne šteti, da postanemo „pritikline" (partes adnexae) ogerske krone!

Kadar se rabi bolj milostljiva beseda, imenujejo nas „zahodnjo polovico države." To ime pa, ne da samo ob sebi nič ne pomeni, ono je tudi, kakor nam kaže zemljevid, smešno in napčno. Ako smo mi državna zahodnja polovica, morali bi biti Ogri izhodnja; Ogri pa temu protestujejo, da bi bili polovična država, polovica kake neogerske države, oni se domišljujejo same za celo državo in govorijo (kakošna milost!) o naših deželah le kakor o „drugih posestvih" njihovega kralja.

Besede „Avstrija" zdaj že skoraj več slišati ni. Kakor da bi se je navlašč ogibali, zdi se nam, skoraj gotovo le Ogrom na ljubo, kteri bi zamerili, če bi se tudi le videlo, da jih še kdo šteje k Avstrii! Morebiti da tudi zarad tega ne pride beseda Avstrija več čez usta in iz peresa, ker je — vsaj za trenutek — zapopadek Avstrije res zginil!

Tù se nam zopet pokaže resnica pesnikovih besed: „kjer zapopadka ni, tam se ob pravem času najde kaka „beseda." Ker za obstanek habsburške države, ki še ostaja zraven dežel ogerske krone, manjka državni zapopadek, ker se ta državni ostanek Avstrija imenovati ne upa, znajdla se je beseda primerna dvalističnemu stanju, beseda „Cislajtanija."

Ta beseda je priljubljen izraz za take časopise, kterim je zginila avstrijska zavest, — če so kdaj imeli tako zavest? Pridno si prizadevajo ti časopisi, da razširjajo tù norčavo besedo in jo spravljajo v rabo. Ni dvomiti, da neumna množica bode besedo to brez pomisleka za njimi blebetala, kakor marsiktero drugo neumnost. Časopisi govorijo s posebnim dopadajenjem prav ošabno vedno le o Ogerskem in o Cislajtanii, o ogerskih in cislajtanskih ministrih, o ogerskih in cislajtanskih ljudskih zastopstvih itd. O Avstrii ni več duha ne sluha! Ogersko je za-se zapopadek in stvar, Ogersko je država! Avstrija pa se je v dvalističnem eksperimentu zgubila v „drugih deželah, ki ne spadajo pod ogersko krono. Te pisano sestavljene „Bog vé kam spadajoče dežele", ki nimajo več Avstrija biti, se zaznamujejo s ptujim prečudnim imenom „Cislajtanija"!

Odslej naj po ogerskih sanjarijah ne bode več Avstrijancev, temuč le Ogrov in Cislajtancev! Cislajtance imenovali se bodos februarsko-patentirano ošabnostjo tisti ustavni državljani, kterim je „ustavoljubna nemška stranka" rešila datum februarskega patenta, če je tudi raztrgala s tem državo. Ne bodemo se motili, ako bodemo imenovali te Cislajtance že zdaj bivšega svetega rimskega cesarstva nemškega naroda „Erzfilister."

Ene nade pa se še držimo, te namreč, da se občna zgodovina ne bode pripravila do tega, da zapiše v svoje knjige namesto staročastitljivega imena „Avstrija" novo in prazno ime „Ogerska in Cislajtanija."

Cislajtanija! Ta beseda je vendar ravno tako abotna, kakor je smešna, češ, da Litava (Leitha) kot mejna reka na papirju ima kako važnost. Ta celó nepomenljiva rečica mejí le v eni sami deželi, in še tù celó samo v eni četrtini nižega Avstrijskega Ogersko in Avstrijo. Pa tudi tukaj ta reka ni skozi in skozi meja, temuč mnogokrat pretrgana. Deloma je namreč avstrijska meja unkraj in zopet ogerska takraj reke. Ali kaj briga ohole Magjare to, in tiste, ki trobijo v njih rog! Žalostna majka Avstrija!

Tako piše „Reform" v 11. listu l. l.

Glasi vnanji o sedanjem stanji Avstrije.

O stanji Avstrije piše nemški časnik tirolski „Tiroler Stimmen" tako-le:

Naj tudi vladi sedanji v eno mer hvalo pojó tisti ljudjé, ki si prikladajo ime „verfassungstreue" ali „brambovcev ustave"; vendar ostane gotova resnica, da se v Avstrii borí velika večina narodov takraj Litave (zunaj Ogerskega) za večo samostalnost, in tega borjenja ne bode opustila, predno ne doseže, česar si želí. Ako se tedaj razglasuje po svetu, da je sedanji ministerski program (sedanje ministersko postopanje) pravi (korektni) izraz nepremenljive volje Njih Veličanstva in ne samo poskušnja kakega ministra, vendar mi takemu zagotovljenju ne verjamemo nikakor. Program, kterega ima naša vlada v glavi, znabiti da je popolnoma korekten; al to, kar ga nam je že pokazala, je kalna zmes starega in novega „nazaj" in „naprej" ob enem, in nikakor ni treba mu povdarjati njegove korektnosti. Tako imenovanega „ustavnega" zbora se še vedno držati — akoravno se je Ogerskemu dala samostalnost in se je ono skoraj do dobrega odločilo iz avstrijske državne zaveze — to ni drugo kot „kita", ktera se morebiti zarad nas hranuje kot kaka svetinja (kajti privatnega veselja nikomur nočemo kratiti), — pravo pa to ni nikakor. Še manj prav pa je to, da se za ministerske poskušnje vedno na pomoč kliče cesarjevo Veličanstvo. V ustavnih vladah ni navadno in ni prav, da se v to, kar se po ministerskih nasvetih godí, vtikuje imé Njegovega Veličanstva, ktero stojí nad vso odgovornostjo. V državah ustavnih so ministri odgovorni. Saj vendar ministerstvo s tem noče meriti na to, da je mogoče, da cesar več ne bode vprašal svojih narodov o postavodajavnih zadevah, ako ministerstvu ne obveljá, prav pohleven državni zbor dobiti na Dunaj. Ako se to pripetí, tadaj se vé, da bode moralo biti vse korektno, dokler ne razruši duh življenja in napredka vseh ovir, ki ga zadržujejo in si samosvojno ne poišče oblik, ktere bodo vprihodnje veljavne za blagor avstrijskih narodov!!

Iz teh besed se vidi, da tudi pošteni nemški listi so prepričani, da boja ne bode pred konec, dokler ne doseže vsak narod tega, kar mu gré po večni pravici. Zaupno tedaj glejmo Slovani v bodočnost; sedanje stanje Avstrije mora se na bolje obrniti!

Národ in duhovščina pri volitvah.

Iz Moravskega se „Volksfreundu" piše: „Po zadnjih volitvah za deželni zbor ste na dan stopili dve prikazni, ki ste bili sicer že davno znani; al tako očitno ko zdaj se še niste prikazali. Prva je vesela, in to je lepo soglasje, v kterem sta narod in duhovščina. Ne le, da je mnogo slovanskih občin svoje duhovne pastirje izvolilo za izbiralce, ampak ni je bilo v slovanskih volitnih okrajih ne ene volitne komisije, v kteri ne bi bilo sedelo po več duhovnov. Ta dogodba menda vendar dosti jasno priča o zaupanji, ktero po pravici ima moravska duhovščina pri ljudstvu, ter je obema na čast. Ta dogodba pa tudi kaže neoskrunjeno ljudstveno pobožnost in je dokaz, da duhovščina dela po smislu vernega ljudstva; kajti le od tod izvira omenjeno trdno zaupanje."

*

Vse to je, kakor da bi bil dopisnik pisal o slovenskem našem národu, ki se ni dal premotiti po prav peklenskih zvijačah, ki so jih izmišljevali nasprotniki naši. Prečastita duhovščina je narodu našemu tudi v tej važni dôbi bila vérna svetnica, prava mati, ki je podučevala narod, naj ostane zvest svojemu spoznanju, svoji vesti, in naj se ne dá prekaniti po krivih prerokih. In národ slovenski in duhovščina slovenska bila sta skala, na kteri se je glavo razbila marsiktera tica, ki je priletela iz mesta na deželo, da bi ondi gnjezdo naredila za pošast svojo.

Očitno je toraj, kakor na slovanskem Moravskem in Českem, da tudi na slovenskem Kranjskem duhovščino in narod veže trdno vzajemno zaupanje, in to že tudi zatega del, ker obá sta iz iste kmetiške korenine.

„Tej veseli dogodbi — piše „Volksfr.“ dalje — pa nasproti stojí žalostna prikazen, in to je ta, da se je judovstvo zedinilo z nemškimi liberalci, ki si imé „ustavoljubov (!)“ prilastujejo. Judje so namreč raznašali tiste psovne brošure, ki so podkopavale zaupanje v konservativne naše možé; prav judovski glasovi so bili tisti, ki so zmago naklonili radikalnim kandidatom. Ne motimo se, ako pravimo, da je pri teh volitvah za deželni zbor boj bil tudi med krščanstvom in nikavnim (alles nivellirenden) liberalizmom, kterega judje pospešujejo. Kako daleč so judje segali, kaže nam naslednja dogodba. V neki lekarnici v Brnu je nek jud pravil, kako resno je pražki cesarski namestnik baron Kellersperg očital pražkemu kardinalu da drží z národno stranko. Bil je pri tem pogovoru pričujoč mestnjan národne (konservativne) stranke, in ta je judu na pete stopil, rekoč: „To očitanje, ako je res, pač ni imelo nobenega vspeha! In na to je jud začel psovati kardinala pražkega tako, da mu je lekarnikar pokazal vrata. Iz te dogodbe se lahko sklepa, kako daleč je že segla predrznost tako imenovanih nemških liberalcev. Pač žalosten sad!“

Na slovenski zemlji takih brošur, ktere napadajo in grdijo častito našo duhovščino, sicer niso raznašali judje; trošene so pa vendar bile med svet; trosili so jih tisti, ki svoj liberalizem srkajo iz judovskih časnikov; razpošiljale so jih pa nektere kantonske gosposke, in raznašali so jih tako imenovani „rihtni hlapci.“ Ne bili bi kaj tacega verjeli, ko bi nam ne bili volilci sami brošuro „Kranjci pazite!“ pokazali, ki so jo dobili od teh hlapcev; en župan nam je celó poslal cel snopič teh brošur, naj jih damo „centralni kompanii“ nazaj, da jih porabi na mestu, kjer omikan človek — papirja potrebuje.

Nove volitve na Kranjskem.

O novih volitvah za deželni zbor na Kranjskem piše štajarsk domoljub v „Slovencu“ tako-le:

„Nove volitve na Kranjskem so dokončane! Bila je huda bitva. Nepokvarjeno ljudstvo je ostalo zvesto in doslednjo. Velika tolažba za prihodnost! Podučujte učeniki naroda neprenehoma narod svoj tudi dalje naprej v političnih rečéh. Zapopadlo bode naše ljudstvo skoraj, kdo da ga vodi po pravi poti. Nova „Presse“ se potožuje, da uradniki na Kranjskem nimajo nikakoršnega upliva več na narod. Sami so krivi, da so zaupanje zgubili. Prišli bodo časi, v kterih se bodo ločevale pleve od pšenice! Kranjsko ljudstvo še ima obilno moralnega čuta; v tem ste ga razdražili s hlapčevskim svojim delovanjem pri zadnjih in predzadnjih volitvah, zato vam ne zaupa. Vladi ste storili slabo službo, sebi pa nakopali nadloge velike! Kdor z narodom gré, ta je njegov prijatelj in vživa njegovo zaupanje; kdor pa služi nasprotnikom naroda, ostane brez ljubezni. Ne mislite, da je naše ljudstvo neumno in nima nikakoršnega zaumena o političnih zadevah. To ni res! Misli vam umniše, nego marsikteri državnik. Kdor mu sega v prepričanje njegovo in ga hoče strahovati, ta se je prerajtal. Ako kdo, tako narod ljubi svobodnost v svojih odločbah. V tem oziru ga ne bodo knjižure spreobrnile, posebno takošne ne, ktere so tako butasto pisane, ko ona: „Kranjci pazite.“ Govoril sem z mnogimi prostimi kmeti, kteri so na tanko prebrali to knjižico, in kaj mislite, kako se je glasila njihova sodba? Rekli so: „Ptica se pozná po perji in petji — ta ptič pa je ponočni čuk!“ Tudi drugi pomočki niso pomagali. Moralni človek gleda na značaj izvoljenca, in ker je tega našel v svojih poslancih, volil jih je. Kranjsko ljudstvo ni kaka drhal, ktero bi lahko podkupil z bokalom vina ali z denarjem. Ker je delavno, zato si rajši zasluži denar in ohrani pošteno vest, ko pa da bi se dalo v najem nepoštenim namenom.“

Slovensko slovstvo.

(Poslano.)

Slovó. *)

Po stari nemški pesmi poslovenil M. K.

Bodi zdrava materna zemljíca!
Skoraj v hladno krilo me zavij —
Pad' z očesa poslednja solzíca,
Potok solz prelitih me zakrij!
Vse, po čemur srce hrepenelo,
Že v mladosti cvetja ga beží!
Ne veselja, le britkosti žrelo
Se odprto stavi pred očí.
Oh! življenja sanje bile tak' sladké —
Grem naj, Oče! grem naj v hladni grob zemljé!

Lepo cvetje rože odpirale
So krog mene — vendar ne za mé!
Moje so solze jih zalivale;
Pa le druge trgale roké!
Toljkanj srečnih videti na svéti
Po veselji plavati srčnó —
V solzah vedno zakopan živéti,
Čutnim neizrekljivo je britkó!
Oh! življenja sanje bile tak' sladké —
Grem naj, Oče! grem naj v hladni grob zemljé!

Bodi materna zemljica zdrava!
Mi privoli, ko razpala v prah
Mojega telesa bo sestava,
V tvojem naročji da ga krije mah.
Tam, kjer lepša zarja mi napoči,
Mi odpre se vsem pripravljen dom.
Bog v veselja da ji src ne loči —
Tam osrečena ga pila bom.
Oh! življenja sanje bile tak, sladké —
Grem naj, Oče! grem naj v hladni grob zemljé!

Giontini-ova národna knjigarna v Ljubljani.

Te dní nam je v roke prišel imenik knjig, ktere je naš knjigotržec J. Giontini ali založil ali je prodaja. Veselilo nas je, ko smo v tem imeniku brali čez 70 manjših ali večih slovenskih knjig, ki jih je založil g. Giontini. Kdo more tajiti, da si je g. Giontini v tem oziru pridobil velike zasluge za slovensko slovstvo! Ali pa tak mož tudi ne zasluži, da ga podpirajo rodoljubi slovenski z naročili knjig sploh, zlasti šolskih, muzikalnih in druzih stvarí, ki jih ima na lepo zbiro v

*) Iz 6. še ne natisnjenega zvezka „Čbelice“. Kdor želí temu zvezku kako pesem vvrstiti, ta je prošen, jo poslati meni, ki bom izdelke z veseljem in veliko hvaležnostjo sprejel. Vseh 5 zvezkov se dobi pri gosp. Giontiniju v Ljubljani zvezek po 30 n. kr. M. Kastelic v Ljubljani.

svoji bukvarnici, in to tem več, ker je Giontini mož, ki zmiraj stojí na strani naroda našega in je to tudi pri zadnji volitvi, polni vsakovrstnih agitacij, med ljubljanskimi knjigotržci edini bil, kteri je volil kandidata národnega volilnega odbora. Večkrat je bila izgovorjena želja, da bi se kteri ljubljanskih knjigarjev pečal s prodajo vseh slovenskih in tudi slovanskih knjig. Evo ga! Giontini bi utegnil pravi mož biti za ta posel. Svetujemo mu toraj, da v zvezo stopi z vsemi slovenskimi knjigarji in založitelji; rodoljubom zlasti šolskim predstojnikom pa priporočamo g. Giontini-ja.

Ozir po svetu.

Pisma o samostanih srbskih.

Po starih srbskih cerkvah in samostanih, po teh zvestih varhih pravoslavne vere in národne ponositosti, ki so jih slavni Nemaniči zidali, se nahajajo brezštevilne, svetu še neznane in za srbsko povestnico neprecenljive starine. Znano je častitim bralcem „Novic“, kolike vrednosti je naš slavni Miklošič v samostanu Hilandaru na Sveti gori našel in v svoji naukapolni knjigi „Slavische Bibliothek“ popisal. Samostan Hilandar sta Nemanja I. in pa kralj Milutin Nemanič VII. na novo zidala in popravila.

Nemanja se je rodil leta 1114. v Ribnici v deželi Zeti. (Pod Zeto je spadala današnja Črnagora, južna Ercegovina in severna Albanija.) Njegov oče Teša bil je župan Rasije, to je, okolice današnjega Novega Pazar-a. Od županije raške „Novi Pazar“ imajo Srbi še dandanašnji pri tujcih imena: Racen, Raicen itd.

Nemanja po očetu raški župan je kmalu zbral vse srbske dežele pod svojo oblast, tako današnjo knježevino Bosno, Zento, Črnagoro, Dalmacijo, Ercegovino, Macedonijo, Albanijo, Srem, Slavonijo itd. in si dal naslov: „Štefan Nemanja I., kralj srbski.“ Vladal je srečno in slavno 36 let, umrl je v 86. letu svoje starosti leta 1200 na Sveti Gori v samostanu Hilandaru, kamor je za svojim sinom Racko-m prišel, omenjeni samostan na novo sezidal in kraljevsko obdaril. Nemanja I. je za vreme svoje slavne vlade sezidal ne samo Hilandar na Sveti Gori, ampak še mnogo druzih cerkev po državi; al vse so divji Turki podrli in požgali; ostal je od njegove slavne vlade in od njega sezidan samo še prekrasen samostan Studenica v današnji knježevini. Samostan Studenica je zdaj pravi Jeruzalem narodu srbskemu. Zidal ga je iz samega lepega marmora prekrasno Nemanja I.; še dan danes tù njegovo truplo počiva in pravoslavni narod srbski ga časti z največo pobožnostjo in hvaležnostjo. Narod pobožni išče pri truplu svojega sv. kralja Nemanje I. pomoči v raznih stiskah in boleznih. Truplo sv. kralja Nemanje leží še dan danes vse v svili in zlatu zavito, kakor ga je zavil njegov sin Racko sv. Sava. To poslednje ime je Racko v samostanu dobil in se pod tem imenom tudi v narodu srbskemu časti. Samo obraz je odkrit, da ga more pobožni narod poljubovati. V zlato in svilno prekrasno obleko zavito truplo je položeno v pozlačeno črno skrinjo iz ebenovega lesa, ktera v lepem marmornatem grobu leží. Skrinja, v kteri sv. truplo leží, je pokrita s svilnim in umetno z dragocenimi, zlatimi slikami ozaljšanim pokrivalom, ki mu ga je sultanica Mileva, žena Bajacitova, nesrečna hči cara Lazara, poklonila, in s prekrasnim krilom, kterega je patrijarh Črnojevič njegovemu grobu poklonil. V samostanu Studenici je tudi vsa mašna obleka Nemanjevega sina sv. Save in vsa druga duhovska posoda njegova. Zlatih kičank, smaragdov, rubinov in druzih biserov, lepega stroja in raznih umetno nabavljenih podob in slik na grobu sv. kralja in na dragi mašni obleki, duhovski posodi in pripravi sv. Save tukaj popisati ne morem. Tudi ne krasote marmornega samostana, arabesk, nakit, lepotij in umetnih slik, podob in krasote njegovih sten in oltarjev. Tudi ne dragocenega sv. križa v vélikem oltarju, na kterem so vsi prazniki, svetniki in dogodbe sv. pisma tako umetno izrezani, da se jim človek prečuditi in jih nagledati ne more tem manj še le popisati! Na zlato-svilni, mašni obleki sv. Save je vseh 12 apostolov, Kristus, Mati Božja, grb srbskega carstva, dvoglavni orel in druge prekrasne podobe iz čistega zlata itd. Tudi mi ni tukaj mesto popisati raznih staro-slovenskih napisov in podob po stenah cerkve in samostana, po duhovski posodi in mašni obleki sv. Save in na grobu njegovega očeta sv. kralja Nemanje I.

V samostanu Studenici je Nemanja ko menih dve leti živel; od tod je šel na Sveto Goro k svojemu sinu Rack-u, kjer je tudi umrl. Iz Svete Gore je prenesel njegov sin sv. Sava, truplo svojega sv. očeta Nemanje v samostan Studenico in tukaj je sv. Sava potem živel sedem let ko varh in čuvar groba svojega sv. očeta.

V Studenici ležijo tudi kostí Štefana prvovenčanega Nemaniča II.; bil je on starji Nemanjev sin; umrl leta 1224. Zidal je prekrasno cerkev Žica na reki Ibri blizo Karanovca, v kteri so se srbski kralji nekdaj venčavali. Tudi njega srbski narod častí ko svetnika. Njegovega sina kralja Radoslava Nemaniča III. truplo tudi v Studenici počiva. Kdor hoče o samostanu Studenici, srbskem Jeruzalemu, kaj več vedeti, naj čita „Vila“ broj 3. in 4., kjer je gosp. Vladan Georgijević na tanko vse imenitnosti ovega samostana popisal.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

V Buda-Peštu 5. aprila. V. B. — Cesar je še tukaj; pravijo, da ostane do srede.*) Največa želja vladina je neki zdaj le ta, da bi se, kar je moč, brzo kronanje s krono sv. Štefana zgodilo; to je za trdo ustavljen cilj, od kterega se vlada ne dá več zadržavati. Navada je, da ogerski kralj ob kronanji od dežele prejme 50.000 cekinov, kraljica pa 25.000. Magjarsko finančno ministerstvo je kralju kupilo grajščino Gödöllö, kake 2 uri od Pešta na cesti proti Jagru (Erlau) in ne dalječ od Vaje-a. Ta grajščina veljá 1 milijon in 800.000 goldinarjev, grajščinsko zemljišče je še čez 20.000 oralov veliko. — Cesarju je v Gödöllö neki prav všeč; bil je ondi že dvakrat na lovu. — Dvalizem je gotov. Kako si Magjari cilj in konec njegov mislijo, kaže nam podoba, ktero sem videl v magjarskem časopisu „Ustökös“ (zvezda repatica). Tako-le je napravljena: Pri mizi sedí Magjar; nemški Mihel mu je ravno polno skledo cmokov pred nos postavil; na cmokih je napisano: Oláh (Vlah, Erdeljec), Hortvath, Srb, Tót, Orosz. Cmok z napisom „Oláh“ Magjar že na žlici drží, z drugo roko pa pipo na stran poklada. Nemški Mihel se mu reží ter ga spodbada, naj si dá dobro dišati tako dobre cmoke. Pri drugi mizi pa sedí nemški Mihel tudi pri polni skledi cmokov, na kterih se beró napisi: Cséh, Morová, Lengyel. Pri mizi pa stojí prav pitan (tolst) Magjar, kteri Mihel-nu tako-le prigovarja: Jaz sem meni namenjene cmoke vže poručal, Mihel, snedi tudi ti cmoke, ktere si sam sebi skukal.“ — Ali

*) Ravno ko pripravljam pismo na pošto (6. dne t. m.), se razširja glas, da je včeraj pozno na večer došla depeša iz Dunaja, ktera je vzrok bila naglega odhoda cesarjevega na Dunaj pozno ponoči. Pis.

ni dobro zrcalo dvalizma? — Minister Beust se menda največe podpore nadja od Magjarov, ker to so mu korenjaki, da se cele Evrope ne ustrašijo; Magjari bodo, saj tako si more baron Beust misliti, sami vse sovražnike „Cis- in Translajtanije“ v klobase podelali. Bog jim daj srečo, toda nekoliko več, kakor so jo imeli pri Sadovi (Kraljevem Gradcu)! Slovanov in Romunov Avstrija menda ne potrebuje več, odkar ima saksonskega Beusta in lojalne Magjare na svoji strani. Copate mora imeti na očéh, kdor ne vidi, zakaj Magjari na Reko tako prežé. Reka ima jim biti kolonija, središče kupčije čez morje, Reka ima biti zakladni kamen velikega „Magjar-orszag-a“, ker brez morja se ne dá nobena močna država ustrojiti; to Magjari prav dobro vedó, zatoraj morajo Reko imeti, in dobili je bodo, ker za gotovo se pripoveduje, da je združenje Reke in reškega primorja z Ogerskim že gotovo, in v kratkem bode to združenje vlada razglasila. — Gospodine, pomiluj! Magjarski „Pester Lloyd“ vže to pretresa, da je na reški gimnazii slovanski jezik vpeljan! Al razumete, kaj to pomeni?*)

Iz Trsta. — Na naši c. kr. viši gimnaziji je razpisana služba za slovenščino pa klasično jezikoslovje. Letno plačilo znaša 945 gld. s 126 gld. za stanovanje. Prošnji z dotičnimi spričevali naj se oddajo tržaškemu namestništvu vsaj do 15. maja.

Iz Dolenskega 5. aprila. — Ko pridem te dni v Novomesto, čudil sem se zeló, bilo je vse nekako klaverno in pobito; vidim sèm ter tjè mestnjana, ki se pogovarja z mestnjanom bolj natihoma. Poprašujem sam sebe, od kod neki tolika sprememba od onikrat, ko sem bil v mestu? Gredé po svojih opravkih srečam starega znanca; brzo ga vprašam, kaj bi bilo vzrok temu? je li morda to slavljenje vaše zmage? Tako mu rečem in pogledam v obraz. Pač res zmagali smo, pa bilo bi stokrat bolje, da ne bi bili! Ko so zmagali Slovenci trikrat, šlo je vse mirno in po redu, nobenega hrupa ni bilo. Sedaj pa so se godile rečí, da se jih mora vsak poštenjak sramovati. Pripoveduje mi prijatelj dalje, da so se obnašali nekteri, ki bi radi povsod zvonec nosili, v Kandii tako, kakor ne bi se kanibali vêdli. Ker so zadnje „Novice“ že nekaj o tem omenile, dostavljam jaz samo to, da neki kulturonosec se sedaj plazi okoli poštene vdove K., ktero je pehal, ker je branila svoje goste, naj bi odstopila od tožbe; drug še „veči junak“ je že drdral v Št. J. in k sv. K., ter prosil gospoda, naj bi opustila tožbo. Kakor gré glas, opravil ni nobeden nič, in tako je pravo! Naj razsodi sodnija in kaznuje kar je kazni vredno, sicer se svet demoralizira, da je gorjé! — To pa še ni vse. Na drugi strani mesta, na ljubljanski cesti, bilo je nekaj dijakov iz prvih gimnazijskih razredov v drevoredu, kjer se pogostoma shajajo. Pridejo trije vozovi Višenčanov; ti grejo mirno naprej. Pridejo zopet trije drugi vozovi. Ti možje pa so bili vinjeni in kričijo silno**); fantje se jim smejejo. To pa je razkačilo te Višenčane, poskačejo raz vozé, voznik zgrabi enega dijakov in ga dobro natepe. Dijaki puhnejo v beg, Višenčanje pa kamnje za njimi lučajo, kar jim povračujejo dijaki v begu s peskom. Fantje se se razkropili, nekaj jih teče v mesto, nekaj na loko, nekaj pa na grič, koder imajo iti Višenčanje. Ondi na griču stojé metali so fantje na-nje pesek in kar jim sicer pride v roke. To lučanje je bilo gola otročarija, golo otroško maščevanje, kakoršno se pripeti pijancem večkrat, in z volitvijo ni v nikakoršni zvezi. Toda kulturonosci bi to radi drugače zasuknili, da bi zmanjšali svojo sramoto v Kandii. To stvar je preiskovalo gimnazijalno ravnateljstvo in sedaj jo preiskuje okrajno predstojništvo. Kadar pozvem razsodbo, brž jo naznanim. Ker že tako kramljava — skor bi bil nekaj pozabil, reče prijatel — in to rekši potegne iz žepa „Tagespošto“ od 31. marca. Evo! beri pa sodi. Berem — strmim in si mislim: to ti je res peklenska hudobija: prikladati drugim, kar delaš sam. Ravno nasprotno, kar piše, je resnica, mi odvrne prijatel. To je čutila „Tagespošta“ sama, ker prosi dopisúna, naj jej okoliščine na tanko popiše, da se more zagovarjati, ako bi jo zadela tožba. — Dalje beré pridem na stavek, kjer pisún „miloljudno“ opominja Frančiškane, „naj bi se bolj s pedagogiko, pa manj s politiko pečali.“ Na to opomni prijatel: Edino njih pečanje s politiko bilo je to, da so kot upravičeni volilci se svoje pravice poslužili in pri volitvi glasovali, in sicer za národnega možá; ako bi bili glasovali drugače, gotovo bi jim bila „Tagespošta“ glorijo pela, ne pa priporočevala jim učiti se pedagogike. Prav imaš, mu zavrnem; jaz poznam vrle naše frančiškane; oni ne čakajo, da bi jim pedagogike priporočeval prismoda, ki naj se najpoprej učí, kaj je resnica, in potem resnico pisati, ne pa kovati laží in jih hudobno trositi po svetu!

Iz idriškega okraja 2. aprila. — V našem okraji so se med otroci in odrašenimi ljudmi prikazale kozé, in sicer tako obširno, da je vlada za potrebno spoznala, v okuženih krajih brž kozé staviti otrokom, kterim niso še bile stavljene, pa tudi v drugič jih cepiti kakor postava za revakcinacije veleva, da se kar hitro zaduši kužna bolezin.

Iz Idrije 6. aprila. —ign— V 6. listu lanskih „Novic“ je grajal dopisnik, da naš župan še ni položil računov mestnih. To sicer ni veliko pomagalo, nekaj pa vendar. Čeravno o računih za leto 1865. in 1866. še ni duha ne sluha, so saj oni do leta 1865. sestavljeni in pregledovalcem predloženi. Od teh gospodov zdaj pričakujemo, da na tanko spolnijo svojo nalogo in na drobno pregledajo po računskih pravilih vse, kajti ravno zastareli računi zahtevajo to, da se nič ne reši le „bona fide“, ampak z največo pazljivostjo. Nadjamo se, da to more samemu g. županu všeč biti, da se računom temeljit absolutorij dá, ne pa le površni „vidi.“ O tacih rečeh prevzamejo tudi pregledovalci veliko odgovornost; zato smo radovedni, kako bojo spolnili svojo dolžnost.*) Naj pri tej priliki še nekaj omenim. Ali ni to postava, da licencije za godbo daje župan, denar pa prejema in hranuje denarničar? Pri nas je to drugače: župan opravlja oboje. Pretekli pust je bilo mnogo veselic in mnogo se je za licencije plačalo; do danes pa blagajnica še beliča ni dobila. To mora vendar g. županu sitno biti, da ta denar v posebno mestno kaso spravlja in poseben račun za-nj dela, ko bi vendar blagajnik to delo lahko prevzel. — Slišali ste, da pri volitvah za našega visoko spoštovanega poslanca viteza Gariboldi-a, čegar ime še po blagih stariših njegovih je pri nas sveto ime, so naši knapi odločili. Skazali so se poštene možake, kteri so, prav kakor §. 39. volilnega reda veleva, poprašali samo svojo vest, in so tudi po tem spoznanji brez strahú na pisane obraze volili. Kjer gré za svoje prepričanje, za svojo vest, tù je vse eno „gospod“ ali „knap“, ker vsak je le sebi in Bogu odgovoren, in nikomur druzemu. Zdaj ti pošteni ljudje trpijo veliko preganjanja, siplje se mnogo strupa na-nje, žuga se jim s „kasiranjem“ itd. Al nič ne marajte, vrli naši; postavno ste ravnali in vès kranjski narod Vas spoštuje tako, da tega spoštovanja Vam

*) Ostalo na drugem mestu. Vred.

**) Pravijo, da se Visenčanom, to je, tistim, ki so na teh vozovih sedeli, redkokrat primeri tako „dober dan“, kakor je bil ta, ko so jih peljali k volitvi v Novomesto.

*) Mestne račune pregledati ima tudi vsak mestnjan pravico.

tudi deželni zbor, ako bi kdaj treba bilo, gotovo ne bode odrekel.

Iz Kranja. — Na mesto umrlega dr. Napreta je prišel gosp. dr. Ignaci Mally za c. kr. okrajnega zdravnika.

Iz Kranja. *(Poslano.)* Ker je dopis v „Slovencu“ zarad nemškega gledišča veliko nevoljo izbudil in ker sum tega dopisa letí na naše znane narodnjake, morem zagotoviti, da nobeden izmed njih ni pisal omenjenega dopisa. En častitelj kranjskega mesta.

Iz Ljubljane. V 7 urah je bil deželni zbor v saboto končan. Nemška stranka je mislila, da se bo vlekel več dni ter se nadjala med tem doseči kompromisov, zanašaje se res na to, da se je od národne stranke odcepila „Mittelpartei“, to je, stranka, kterej bi veljal priimek „šviga švaga čez dva praga.“ Al zmotili so se! Národna stranka šteje 21 glav, ki stojé v izvrstni parlamentarni disciplini kot en mož, v vsem edini. Národna stranka bi si bila res v greh štela, ako bi z velikim besedovanjem dragi čas kratila (vsak dan stane 150 gold.). Že v unem zboru je národna stranka odločno rekla, da hoče poslance voliti v državni zbor. Takrat pa je hotla še v posebnem pismu (adresi) cesarju razodeti svoje pomislike in skrbí. To pismo je brala vlada in tudi Njih Veličanstvu je prišlo na znanje. Po takem ni bilo treba na novo delati adrese. Cesar so razpustili zbor in vprašali narod; narod je po novih volitvah odgovoril, da prejšnji poslanci so tudi zdaj njegovi poslanci. Tako vé presvitli cesar vse; národna večina je ostala istih misli, istega srca. In zato ni bilo treba dolzega zbora. Národna večina bi bila rada poslala dr. Bleiweisa in dr. Costa v državni zbor dunajski; al po mnozih opravilih domá držana prosila sta, naj volijo namesti nju druge gospode, kar se je tudi zgodilo. Nemška stranka je svojo jezo nad današnjim dnevom ravno tako smešno kakor trivijalno spustila — o volitvah za državni zbor. In to so po „Pressi“ tisti možaki, ki so narodnim poslancem — „um eine Kopflänge voraus“! Vprašanje je le: čigava je ta glava?

— Gospod dr. Böhm-u, bivšemu sekundarju v ljubljanski deželni bolnišnici, je po c. k. vladi izročeno oskrbovanje zdravniške službe za okraj ljubljansko-vrhniški.

— *(Sokolski shod.)* Eden najlepših in letos najbolj obiskanih sokolskih shodov je bil 6. t. m. ravno na dan, ko se je snidel naš deželni zbor. Počastili so ta shod gg. poslanci deželnega zbora in dolgo zadržana radost vskipela je ta večer do vrhunca. Navdušeni pozdravi in napitnice vrstile so se s točkami prav zanimivega programa. Posebno veselost zbudil je „muzikaličen brencelj.“ Prav veselo smo se radovali dolgo skupaj z hrabrimi našimi poslanci in šele v pozni uri se veselo ločili. Voditelju tega večera g. St. gré hvala, da je preskrbel tako zanimiv program.

— *(Beseda v čitalnici.)* Druga postna beseda ostala bode z svitlimi črkami zapisana v zgodovini čitalnice naše, kajti pokazala nam je, kako raznovrstne umetniške moči ima naša čitalnica. Prvi del programa bile so meglene podobe. Reči moramo, da so bile izvršene tako mojstersko in krasno, da jih nismo videli še boljih. Občna radost občinstva nad tem nenavadnim umetniškim delom bila je velika in se glasila v živahni pohvali. Posebno krasne so bile podobe Bleškega jezera. — V drugem delu programa govoril je izvrstno g. J. Zupan o pomladi narave in pomladi domovinski ter z lepo besedo pozdravil deželne poslance, ki so počastili besedo. Ta govor prinesemo prihodnjič. Ljubeznjivi sestri gospodičini Roza in Evgenija Frölih očarale ste nas: ena z milim petjem, druga z umetno igro na goslih. Tretji del besede bila je veseloigra „Ultra“, ktera je zbudila mnogo veselja. Gospodičine in gospodje igrali so tako dobro in gladko skupaj, da je bilo res veselje poslušati. Skozi in skozi zadovoljno zapustilo je občinstvo dvorano in se bode še dolgo z veseljem spominjalo krasne te besede.

Novice iz deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

V saboto 6. dne t. m. se je po slovesni sv. maši začel deželni zbor v Ljubljani. Vsi prostori za poslušalce so bili tako polni, da so morali kmalu vrata zapreti. Danes zopet se je prav očitno pokazalo, da sedanja dvorana nikakor ni pripravna; ljudje bi radi poslušali, pa ne morejo noter.

Zbor ob poli enajstih se je začel s tem, da je cesarski gospod namestnik baron Bach v imenu vladinem pozdravil poslance in jim naznanil, da Njih Veličanstvo je izvolilo za deželnega glavarja g. dr. Karola pl. Wurzbacha, za namestnika njegovega g. Fidelija Trpinca. — Potem stopi novoizvoljeni deželni glavar na svoje mesto in kot zbora predsednik po kratkem nagovoru, ki se končá z navdušenim trikratnim slavaklicem Njih Veličanstvu cesarju Franc Jožefu I., okliče poslancem, da se zborovanje začne.

Prvo je bilo zdaj, da so deželni glavar, namestnik njegov in vsi poslanci po ustavi predpisano obljubo storili; po tem pa cesarski gospod namestnik bere nemško lastnoročno pismo cesarjevo, ki ga je c. k. ministerstva predsednik baron Beust iz Budima prejel z naukazom, da ga izročí deželnemu zboru kranjskemu. Po pošti popoldne je iz Dunaja tudi v izvirnem slovenskem spisu prišlo cesarjevo pismo, in cesarski namestnik baron Bach ga bere (danes je bilo prvikrat, kar Ljubljana stojí, da se je s stola cesarskega namestnika samega slišala v domačem jeziku beseda) tako-le:

„Ljubi baron Beust! Dne 18. februarja t. l. odprtim zborom deželnim Mojih kraljestev in dežel, ki ne spadajo pod ogersko krono, bili so po Mojej vladi dani na znanje razlogi, spričo kterih se Mi je vzvidelo zaukazati, naj se ne sklicuje več izredni zbor državni, kakor je veleval Moj patent od 2. jan. 1867, temuč naj se pokliče ustavni državni zbor na obravnovanje državnopravnih vprašanj, ktera se imajo dognati. Na povabilo Moje vlade, naj izvoli poslance v državni zbor, odgovoril je deželni zbor Mojega vojvodstva kranjskega tako, da sem spoznal za dobro, sè Svojim patentom od 1. marca t. l. obrniti se še enkrat na zvesto ljudstvo te dežele. Naročam Vam sedaj, da precej novoizvoljeni zbor deželni vnovič opomnite, naj izbere poslance za državni zbor, ter se zanašam na domoljubno sprevidnost in lojalnost omenjenega zbora, da bode dragevoljno izpolnil ta opomin. Deželnemu zboru naj se pri tem še enkrat izrečno zagotovi, da vlada Moja nikakor ne namerja kratiti deželi ustavne avtonomije, marveč, da Me je volja, to avtonomijo ne samo razširiti, kjerkoli to dopušča ozir na varnost in moč skupnega cesarstva, ampak nakloniti jej tudi nova poroštva s tem, da se konstitucijonalni organizem skupne države stanovitno utrdi in temu primerne naprave čedalje bolj razvijejo.“

V Budimu aprila meseca 1867.

Franc Jožef s/r.

Po zaslišanem pismu Njih Veličanstva reče deželni poglavar, da je že za pondeljek odločil volitev državnih poslancev, in da mu je dr. Bleiweis izročil peticijo častite Št. Jurške duhovščine, ktera prosi, naj deželni zbor ji pomaga, da se po ukazu c. k. okrajne gosposke v Kranji prekliče to, kar je berič Lo-

renec Sajevec okliceval pri več cerkvah zastran volitve v deželni zbor in pri tem oklicu nesramno spod. kopaval zaupanje duhovstvu in národnim možém. Št. Jurška duhovščina je te pomoči prosila že gosp Derbitscha; al on jej še do danes ni rešil vloge! Še drugo peticijo je naznanil predsednik, ki je po pomoti zaostala iz poslednjega zbora, in to je prošnja Dolanov zastran 5 krajc. pašnine za tuje ovce.

Potem se vzdigne poslanec dr. Bleiweis in stavi nujni predlog: naj se brž danes volijo poslanci v državni zbor, pa tudi odborniki v deželni odbor, in ves zbor končá v enem dnevu. Vsak že dolgo vé, koga bo volil; volitev je kmalu pri kraji in mi ne prizadevamo deželi nepotrebnih stroškov. — Temu predlogu se ustavlja poslanec baron Apfaltern, češ, da je treba premislika, ker volitev ni kaj bodi reč; čemu taka hitrica, da ne bi môgli do pondeljka čakati? Temu dodaja poslanec Kromer še to, da nimamo voliti samo poslancev v državni zbor, temuč tudi deželne odbornike; naj tedaj ostanemo pri tem, kakor je gosp. predsednik že odločil, da so volitve v pondeljek; tako moremo vse dobro prevdariti in ne ravnamo brž prvi dan zoper opravilni red. — Tudi poslanec Dežman se oglasi zoper Bleiweisov predlog (nad kterim so očividno zavzeli se vsi poslanci iz vrste vélikega posestva, ali, kakor jih navadno ljudjé imenujejo „nemški poslanci“) ter pravi, da še pisma cesarjevega (to je bilo dopoldne) nismo dobili v slovenskem jeziku in tedaj se spodobi, da saj tega pisma pričakamo, ker se je vselej v tej hiši veliko na to povdarjalo, da vsa cesarska pisma jej dohajajo tudi v slovenskem jeziku. — Na to odgovori dr. Lovro Toman ter pritrdi temu, da narodni poslanci res držijo na to in po pravici tudi zahtevati morejo, da jim od visocega prestola dohajajo vsa pisma v narodovem jeziku; al sporočilo cesarjevo nam je znano iz nemškega pisma, tedaj vemo, kaj imamo storiti; slovensko pismo nam je zagotovljeno; to sprejmemo spodobno v deželni arhiv. Ni nam tedaj treba čakati do pondeljka in deželi zapravljati denarjev. — Poslanec Kromer se še ne more pomiriti o tem, da bi se kar v enem dnevu končal zbor; posebno povdarja važnost deželnega odbora, kako je treba poprej na spoved iti, da se pravi odborniki izberó, kajti deželni odbornik mora biti mož, ki je v vseh razdelkih postavodajstva skušen in izprašan (smeh!), ki ima čas, trdno voljo in Bog vé kaj še vse. Zato naj se dovoli saj 24 ur za premislik. Potem dr. Bleiweis še enkrat povzame besedo in pravi: kdor danes ne vé, kogar bi volil, ta tudi še v pondeljek ne bo vedel. Kdor je prišel v današnji zbor, je dobro vedel, zakaj je prišel; saj smo že 28. svečana t. l. hotli vse te volitve dognati; tedaj je vsak že takrat bil na vse pripravljen. Narodni zastopniki našega ljudstva so lažnjivo bili natolcevani, da so po nepotrebnem v zadnjem zboru 6000 gold. deželi zapravili; zdaj hočemo svetu pokazati, da vse to je laž. Brž danes opravimo vse in idimo domú. — Potem se je začelo glasovati za dr. Bleiweisov predlog, da se brž danes volijo državni poslanci in deželni odborniki in se zbor sklene. Za predlog so glasovali: grof Barbo, dr. Bleiweis, dr. Costa, vitez Gariboldi, Grabrijan, Jugovic, dr. Klun, Koren, prošt Kos, Peter Kozler, Kramarič, Obreza, Lovro Pintar, dr. Prevec, Svetec, Tavčar, Trpinc, dekan Toman, dr. Toman, Santo Treo, Zagorec, Anton baron Zois, — zoper so glasovali: baron Apfaltern, grof Coronini, Dežman, pl. Kaltenegger, Janez Kozler, Kromer, pl. Langer, grof Margheri, baron Rastern, Rudesch, dr. Savinscheg, dr. Supan, grof Thurn, pl. Wurzbach; tedaj 22 za predlog, 14 zoper; bil je tedaj sprejet, in po takem le en dan odločen zboru.

Zdaj začne Dr. Toman v imenu deželnega odbora poročati o novih volitvah deželnih poslancev in sicer iz vrste velikih posestnikov, kmetiških občin, kupčijske zbornice, mest in trgov: Ljubljane, Idrije, Kamnika, Kočevja, Kranja, — vse te volitve so bile po zboru enoglasno potrjene. — Dalje poroča v imenu deželnega odbora dr. Costa o volitvi postojnski in novomeški. O volitvi novomeški ni bilo mogoče že zdaj poročati, ker kaže se pri tej volitvi mnogo veljavnih zadržkov; ti pa se morajo za gotovo poizvediti; volitev v Postojni pa je tako zamotana — in to je temeljito dokazal — da je treba preiskavo njeno izročiti posebnemu odseku, v kterega naj se voli 7 poslancev. Dežman zagovarja volitev Obreze. Poslanec Svetec dokazuje, da je neveljavnost te volitve tako jasna, da kar naravnost predlaga: naj se zavrže. — Cesarski namestnik priporoča zboru v resen prevdarek postave volilnega reda in zlasti §. 13. Kromer ne reče ravno, da bi bilo na Vrhniki vse v pravem redu, pa zdaj je tak red bil in le po tem moremo soditi; za prihodnje naj se predrugači kar je napačno. Ko Svetec še enkrat temeljito govori ter dokazuje, da ne le vladi, temuč tudi zboru gré pravica razlagati pomen postave, in poročevalec dr. Costa pobije vse ugovore, po kterih se je hotlo dokazati, da je Obrezova volitev postavna, in ko kaže na Hrib, ki je samostojna vas, pa so jo vendar zoper postavo poslali v Vrhniški trg volit, in da v Postojni mora volilec plačati saj 10 gold. davka, na Vrhniki pa si že volilec, ako plačaš le uboge 3 gold., da po takem ni čuda, da z Vrhnike prihrumí 193 volilcev v Postojno, kjer s 300 krajcerji davka gospodujejo večemu davku podvržene Postojnčane, je bila volitev g. Obreze z 19 glasovi zoper 13 zavržena. Ko je obveljal še predlog dr. Coste, da poboljšek, ki ga c. k. deželna vlada po novi preredbi za opravitelje zemljiščine odveze iz deželnega zaklada zahteva, naj deželni odbor vzame v svoj pretres in prihodnjemu zboru poroča, je ob poli treh popoldne seja prenehala pa se ob 5. uri zopet začela.

Popoldne je bila najpred volitev državnih poslancev. Poslanec baron Apfaltern poprime besedo in reče, da se sicer njegova stranka udá sili, po kteri že danes mora biti volitev, pa se drzne narodno stranko vprašati, naj pové: ali tudi ona voli na podlagi februarskega štatuta? Komaj te besede izreče, zavrne ga sam deželni poglavar tako silno, da gospod Apfaltern gotovo nikdar več ne bode stavil takih interpelacij. Narodna stranka bi mu ne bila dala nobenega odgovora. — Potem se začnó volitve poslancev v državni zbor; vršile so se tako, kakor je narodna stran sklenila; izvoljeni so bili grof Coronini (iz vrste velikih posestnikov), dr. Toman in dr. Klun (iz vrste mest in trgov), Svetec, grof Barbo in fajmošter Pintar (iz vrst kmetiških občin). Vsi so rekli, da prevzamejo volitev. — V deželni odbor so voljeni dr. Bleiweis, dr. Toman, dr. Costa in Kromer, za namestnike njih Svetec, stolni prošt Kos, Peter Kozler in Rudež. Nekako senzacijo je naredilo to, da veliki posestniki ki so si dvakrat že volili pl. Langer-ja za odbornika, so jo mahoma zasukali zdaj drugač in to brez vzroka! — Pomnoženi deželni odbor se ni volil več, ker ga je ministerstvo oklicalo za nepostavnega. — Ko so še dr. Costovi nasveti obveljali zavoljo peticij, naj ju reši deželni odbor, se je zbor ob $^1/_2$ 7. zvečer končal s trikratnim slava-klicem Njih Veličanstvu.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik**. — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.